

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Gál Jenő*
Cím: *A főváros önkormányzata*

Forrás: *Magyarország*

Bp
(Hely)

1928. 8. 19.
(Idő)

(Köt v. füz.)

Osztályozás

Tárgy *352*

Hely

Idő *"1928"*

Személy

Helyszá *352.02.1928*

A FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Irta: Gál Jenő dr. országgyűlési képviselő

Semmi kétség, az új fővárosi törvény előkészítése oly előrehaladott stádiumba jutott, mely a vele való foglalkozást elodázhatatlan kötelességévé teszi mindazoknak, kik szívükön viselik Budapest székesfőváros jövődjét. Országos érdek ez. Mert mintája lesz az egész törvényhatósági reformnak. A hirdásokból — az időközönként közreadott cáfolatok dacára — az is nyilvánvaló, hogy a kormány csökkenteni igyekszik az önkormányzat területét. Mégpedig két irányban. Elsősorban a törvényhatóság közigazgatási berendezkedését sajátítja ki, azután a főváros vagyonkezelését fosztja meg eddig is megnyirbált függetlenségétől. Az önkormányzat hatóerejének ez a tompítása kivetkőzteti az autonómiát igazi jellegéből és egy arnyék-közgyűlés marad csak mutatóba, egy tessék-lássék formáság, ahol az »elvi« panaszokat sorolják fel és — díszpolgárokat választanák.

A kormány koncepciója közeledés a francia prefet-rendszerhez. Eltávolodás a történelmi alkotmányban gyökerező autonómiától. A közigazgatás minden ágazata a törvényhatóság élére állított kormánytisztviselő (főpolgármester) kezében fut össze. A többi állás mind alárendelt jellegű. Mint a minisztériumok referensei, olyanok lesznek a címzetes polgármesterek és tanácsnokok. A hat évre válasz-

tott három főtisztviselő, akár alpolgármestereknek hívják őket, akár egyéb elnevezést kapnak, a főpolgármester útján jelentkező kormányakat végrehajtói. Semmi egyebek. Az élethossziglan választott tanácsnokok pedig már állásuk természeténél fogva a legteljesebb *függségi* helyzetbe jutnak a belügyminisztert képviselő polgármesterről szemben. Az önkormányzat tipikusan bürokratikusává válik. Az előkészített tárgyak a *kisközgyűlés* retortáján át jutnak a jogerős elintézés állapotába. Ez a kisközgyűlés a *törpesség* gondolatát valósítja meg. Magát a választott törvényhatóságot elszakítja a valódi ellenőrzés jogától s talán a legillőbb kifejezés a város közönségének új gyülekezefére: *vakparádé*.

Demokráción alapuló önkormányzat a város közönségének önálló elhatározási jogát védelmezi. Mint ahogyan az önjogi ember eszelekvőképessége független, úgy az alkotmányos autonómiában élő városi közület se helyezhető *gyámkodás* alá. Ha minden a minisztertől függ, akkor ki lehet mondani, hogy a kormány *gondnokság* alá helyezi a fővárost.

E lefokozás helyett azzal kellene kezdeni, hogy a közgyűlés vezetését hivatalnokai kézből kivéve: független polgárt ültessünk a városi közgyűlés elnöki székébe. *Polgár*

legyen a város feje. Már maga a polgármester szó is ezt fejezi ki. Akit a polgárok közül a közbizalom ruház föl ezzel a díszszel, változó kormányok befolyása nélkül. Titkos szavazással. Akit népszerűség övezzen, melyre előéletével és azzal szolgált rá, hogy *cselekedett* ezért a városért. Nem aki a kormányhatalom közege, hanem aki-ről a gyerek is tudja, hogy neki köszönheti, ami intézményesen jó a városban. A hivatalnok-osztály kétségkívül derék, érdemes testület, mint ahogy a gépezetnek minden csavara és minden kereke jelentős, de *lelket* a gépbe csak a szárnyaló tudás és független megézés vihet, nem pedig hivatali engedelmesség.

Az önkormányzatából kilendített város sorsa olyan, mint a hibás váltoállítógész veszélyével futó vonaté. Ha kellő időben nem működik a fék, kész a szerencsétlenség. A város népe izzadja ki az adót, fizeti a tisztviselőit, keresményéből áll elő a közbizalom: *jussa van hozzá, hogy önmagát kormányozza.*

Kormányérdek nem mindig városérdek. Sőt gyakran ellentétes vele. A városi élet nem a lüktető politikai, hanem az egyéni és társadalmi mozgás. A központi végrehajtóhatalom, a miniszter, a politika ingoványait járja. *Ne rántsuk le ebbe az örvénybe a várost.* Budapest egészséges, izmos, multja lendületet és virágzás. *Jelene tespedés.* Főleg azóta, amióta a kurzus

ráven először fészkelődött be falai közé a politikai szenvedelem. A tervezett reform rádupláz e sivar és szikkadást, elernyedést tenyésztő műveletre. Az önkormányzat alkotó békeéveiben sugárutak épültek, vízvezeték, gázgyár, elektromos művek, közbizalom, szédületes gyorsasággal alapozták meg egy nagyszerű világváros kontúrjait. És az iskolák. És a lakóházak. És a fürdők. Minden a polgárság erejéből. Nem a kormány kegyéből. Ehből csak olyan telik, mint a községi takarékpénztár, melynek alapja egy rozoga, összeomlástól féltett bank megtámasztása.

Mivel szolgált rá ez a polgárság, hogy a maga gazdaságában gyámság alá helyeztessék? Budapest városi közülete gazdag. A lakosai, a közönsége áldozatkészségéből, még az egyéni nélkülözés árán is. Budapest hamarabb tudott a világpiacon olcsó befektetési kölcsönt szerezni, mint az állam. Még a gyufatrösztre sem szorult. A húszmillió dolláros investícionális kölcsönért Európa és Amerika legnagyobb bankházai vetélkedtek. Mert a város vagyona kézzelfogható és még a rossz osztendei egység sem tudta a bonitását kiközdeni. Kulturális intézményeit fenn tudja tartani a maga erejéből. Kereskedelme és ipara a gazdasági depresszió dacára erős fej-

lődésképessegre vall. Társadalma azonban nem egészséges. Mert rétegei politikai és felekezeti széttagoltság áldozatai. Iskolái a multban, a numerus clausus előtti szép időkben olyan nemzedéket neveltek, mint a — Pálucpai fiúk. Akik származásra való tekintet nélkül szerették egymást. *És játékos kedvükben is úgy álltak össze, hogy maguk kormányozták önmagukat.*

Hova lett ez a generáció? Elpusztította a háború, megméltelyezte a forradalom és megmérgezte a kurzus.

Szomorú perspektívája lesz a degradált fővárosnak. Olyan provincia-téle lesz a szo vazanusi értelmében. Engedelmes tömegek. *Gutgesinnte Bürger*. Amilyeneket az ötvenes években szerettek. Amikor fegyelmelzettségben éli ki magát a jóra való. Eddig is azt mondták, *tunya* a fővárosi polgár, hát még ezután. Most majd olyan lesz, mint a vurstli pofozómásija. Csakhogy annak nem fáj.

Majd meglátjuk, milyen tülekedés lesz a kistanácsba való bejutásért. *Mert azok lesznek az elsőosztályú bizottsági tagok.* A többi: misera plebs contribuens. Törtetés lesz bőven. Annyi lesz a kedves hajbókoló ember, mint rostan a lyuk. Hiszen a főváros *közelebb jut a kormányhoz.* A kormány hatalmához. Mely áldást oszt, bár korbács is van nála. És mennyien lesznek, kik kecces szökdeléssel, fűrgességgel értik a módját, hogyan lehet átugrani az árkot, melynek túlsó partján verőfény és jólét, az immensön pedig csak küzdés, verejték és szenvedés — az érdem jutalma.

Nem látjátok, milyen a dráma előjátéka? Adókievető rendelet, jövedéki rendelet. A prologus. Most még van közgyűlés és közigazgatási bizottság, ahol jussod van kimondani az igazat, úgyhogy meghallják. Ezután ez se lesz. *Csak a kistanács.* Tagja harminc nemes, mely Budára tart... Az úton, mely a belügyminiszteriumba vezet. A huszonnégyek vagy a harminchármas tanácsa. Talán bizonyos évek után a méltóságos cím is kijár nekik. Sőt lehetnek kiküldetések, amelyek napidíj élvezetéhez juttatják a kiválasztottakat.

A tanulmányutak is megszaporodhatnak. És ha bejutottál ezenfelül valamelyik üzem igazgatóságába, ad az Isten hivatalt, ad hozzá észet is felkiáltással jól díjazott szakértő is lehetsz. Most is akad ilyen, dehat most sok közül megy a válogatás. Majd a kisebb létszámmal — hamarabb rád kerül a sor.

Túlhangos volt néha a város-háza, amikor például a letelepedési rendeletet tárgyalták, vagy amikor a vásárcsarnoki fülkék kila-koltatásai szerepeltek, vagy amikor a különleges mozialapítások kergették egymást, olyankor is, amikor a bankokból építések lettek, a grófi házból címzetes kölcsönkönyvtár és amikor milliárdos hiteletülésekért nem mentünk a szomszédba. A finomidegzetű dobhártyákat sértette a kemény polgári szó és kritika. Most ez mind remélhetőleg eltűnik. Párnázott ajtók mögött, nyilvánosság nélkül, kényelmes karosszékeken helyezkedik el a »kicsi« tanács. A kedves kistanács. Bájos egyértelműséggel születik majd meg a határozat. Hiszen azért kistanács, hogy nagy lármát ne csináljon. A közgyűlés elé pedig úgyse kerül se az engedély, se a bérlet, se a kisajátítás, se az építkezés, se a vétel, se az eladás, szóval békés, nyugodt-folyamatú adminisztráció, izgalommentes megértés: így néz majd ki az új, a megreformált, modern önkormányzat.

Szép ruhába öltöztetik a leányzót. Ki meri mondani, hogy hamvas arca nem magát az ártatlanságot rejtegeti? Csunya, rossz, igazága emberek. Ráfogjátok, hogy bántjuk az önkormányzatot. Soha ily vakmerő meggondolatlanságot! Hiszen ép az ellenkezője az igazság. *Mi dédelgetjük az önkormányzatot.* Meritek tagadni, hogy nem a legtisztább önkormányzat-e

(KOL. V. NIZ.) (Oldal) az, amelyben egyetlen kinevezett si házi

tagja se lesz a város parlament-jének, hiszen mindenkit a polgárság választ. Igaz, hogy a mi kerületi beosztásunk szerint. Igaz, hogy a mi választójogunk szerint. És a mi választási eljárásunk szerint. Ne panaszkodjatok hát, Ti rakoncátlanok. Ti izzgágák. Ti — régi városatyák ...

A törvényjavaslat szövegét még nem adták ki. De elindulását már jelzi a robaj, amellyel útrabocsátják. És a félhivatalos cáfolatok. Ideje, hogy mi, kik a demokrácia önjogúságára építjük védekező hadállásainkat, hallassuk végre meggyőződéses szavunkat. *A dörmögőkől elég volt.* Vagy csak ugyan vállaljátok, dolgozó, kintlódó polgárok a tunyaság dicstelen epitetonját? Értse meg mindenki, akit illet, hogy ha a kormány hivatalosbájává alakul át a város-háza, akkor az önkormányzat már — legfeljebb csak történeti emlék. A fővárosi polgár fogalma pedig, mely nem ismer se rendjelet, se főtanácsosságot, a címnélküli, büszke, önértetes, független citoyen majd egyszerűen kimegy a divatból...